

MESTNI VODNJAK V RADOVLJICI

Mestni vodnjak. Ne samo v mestih in trgih, temveč tudi že v najzadnji vasici vedo prebivalci, kako velike važnosti je dobra in zdrava pitna voda. Zato se povsod trudijo, da dobe tako vodo k rokam: le v Radovljici, ki se šteje za mesto, je občinskemu zastopu voda deveta briga. Tukaj imamo edini občinski ali mestni vodnjak na glavnem trgu, a ta je tak, da bi ne bili dosti na slabšem, ako bi ga ne bilo. Že njegova vnanja oblika je taka, da bi se je sramovali v vsaki boljši vasi; toda za radovljiško mesto mora vendar biti dobra! Na obodu vodnjaka je vdelana kamenita plošča z napisom: «Dieser Brunu wurde errichtet 1844.» Torej že prej kot pred pol stoletjem se je zdelo radovljiškim mestnim očetom umestno in potrebno, da napravijo skupni javni vodnjak za vse tiste prebivalce, ki nimajo vodnjakov doma, dasiravno je že tudi takrat tekla pod Radovljico - Sava. Dali so tedaj na glavnem trgu skopati luknjo v zemljo »do vode«. To so znotraj obzidali, na površju obgradili s kamenitim obodom, tega pokrili ter skozi okroglo odprtino spustili v luknjo sesalnico, nad katero so pritrdili lepo pobarvano kositernasto strešico, in mestni vodnjak je bil gotov. Znani radovljiški dovtipnež mi je pravil, da se je nekdam sukala nad to strešico iz kositerja izrezan močic, ki je stal na kolesu in poleg njega je bilo izrezanih tudi nekaj hiš in dreves, kar je pomenilo vas. Vsa ta šara skupaj je tvorila slavni radovljiški grb, ki je mimogredočim ljudem oznanjeval nemški značaj mesta Rad - Mann's - Dorf . Kolo v grbu pa je baje tudi nadomestovalo ono kolo, katero je manjkalo nekje drugje. Prav blizu vodnjaka stoji več hiš. Odkod je prihajala tekočina v vodnjak, na to ni mislil nihče. Mestni »Očetje« pa so z veselim in ponosnim obrazom hodili mimo ter si mislili: »Storili smo svojo dolžnost! Za naš čas bo že; naši nasledniki pa naj si napravijo kaj boljšega, ako ne bodo zadovoljni z našim delom!« Leta teko, in ž njimi se vse izpreminja na boljše ali na slabše. V Radovljici pa je še vedno dosti takih, ki se boje vsake izpremene in si prizadevajo, da bi se tukaj še nadalje ohranila blažena starodobna zadovoljnost; vsaki še tako potrebni novi napravi pa se upirajo z izgovorom: Kar je bilo dobro za naše prednike, naj bode dobro tudi za nas! Zato je še dandanes na trgu stari razkopani vodnjak, in zadovoljni so ž njim vsi tisti Radovljičani, ki imajo svoje vodnjake doma. Ali drugi ne morejo biti in v resnici tudi niso zadovoljni ž njim, ker več ne drži - vode. Tista ostane v njem le toliko časa, kakor v kaki mlaki, namreč dokler dežuje, potem pa mora zopet počivati «cigalnica» pri vodnjaku ves božji dan. V prvih dneh po dežju se še nacedi nekoliko kalne tekočine v vodnjak, in katera ženska zgodaj vstane, ima upanje, da bode še dobila škafo mokrote iz njega. A da se to zgodi, mora navadno nesti seboj korec vode, da ž njo zalije obnemogli vodnjak ter mu tako zamoči razsušeno grlo. Ako bode kdaj koga prijela taka žeja, da hode hotel piti to posiljeno vodo, naj se spomni na te vrstice in jo pogleda skozi povečalno steklo! Zagledal bode v nji take reči in stvari , da bode njegov želodec dobil oslovski kašelj in ga bode žeja hitro minila! Da bi se ta vodnjak popravil, ne kaže. Škoda bi bilo za denar, ki bi se potrosil za neuspešno

popravljanje, ker se po dosedanjih vodovodnih žilah ne more več privabiti v vodnjak toliko vode, da bi j e nikoli ne zmanjkalo, in ker je voda, katera se steka skupaj po zemlji v obližju hiš in še posebno v sredini mesta, vedno sumljive vsebine. Treba bode torej vsekako začeti misliti na to , da bi se napeljala v mesto od drugod boljša voda, kakor jo nam zdaj ponuja mestni vodnjak - ob deževnih dnevih.

Gorenjec, 12. 05. 1900

Glavni trg z vodnjakom, ok. 1900

Vir: razglednica iz arhiva Zvoneta Razingerja, povečava Adi Fink

22 vodnjakov. V Radovljici je zopet veliko pomanjkanje za vodo. Tistih 22 radovljiških vodnjakov, katere pozna le nekaj bolj "kunštnih" Radovljičanov, je deloma suhih, deloma pa so jih zaprli njih lastniki, da še njim ne bode zmanjkalo te dragocene radovljiške vodke! Nekatere ženske morajo zdaj nositi vodo iz studenca pod mestom v škafih na glavah po 10 minut daleč navzgor v mesto, ker niso vsi radovljiški prebivalci tako srečni, da bi imeli vola, sod in kola, da bi si mogli s temi pripomočki napraviti vodotoč pred vežjo ali pa v veži. A nekateri radovljiški klerikalci se še vedno upirajo zgradbi vodovoda, ki je za Radovljico toliko bolj potreben, posebno zdaj, ko se zunaj na polju poleg že obstoječih hiš v kratkem sezida še več novih. To so res lepi katoličani, ki svojemu bližnjemu še vode ne privoščijo. Naj bi ti možakarji parkrat sami šli s škafi po vodo pod mesto in ko bi z njo na glavah nazaj v mesto stokali v tej vročini, morda bi se jim potem nekoliko ogrela in omečila trda in zakrknjena nazadnjaška srca!

Gorenjec, 19. 07. 1902

Kako zboljšati pitno vodo v vodnjakih. Vzame se dobro žganega, prav listavega in luknjičavega oglja. Z nitjo poveže se kakih dvajset večjih kosov v jeden šopek ali zveženj. Naredi tri take zvežnje. Vsacega obteži z 2 kilograma težkim, čistim kosom kamnene soli. Te spusti potem na treh raznih straneh vodnjaka v vodo, prav na dno. Čez tri dni bode voda čista kot kristal in dobra. To ravnanje ponavlja naj se na leto tri do štirikrat, zlasti pa spomladi. Soli ni treba rabiti vselej, ampak le enkrat, k večjemu dvakrat v letu; oglje naj se potem obteži s kameni ali luknjičavo opeko. Oglje se tako napoji in nasrka nesnage, salpetra, apna, gipsa itd., da dobi težo premoga in lahko nekaj let v vodnjaku ostane, ker vedno le več ali manj služi kot cedilo, in če družega ne, vsaj brani, da se gošča iz dna ne dviga, kadar sesalka ali pumpa deluje.

Domoljub, 18. 07. 1889

Zaklenjeni vodnjaki. V Radovljici je zopet velika sila in beračija za vodo. Vodnjaki so prazni ali pa zaklenjeni in zaklenjajo jih celo tisti Radovljičani, ki so že leta in leta sedeli v občinskem odboru in se niso niti toliko pobrigali za blagor mestnega prebivalstva, da bi mu preskrbeli potrebne vode. Taka je tedaj ta hvalisana klerikalna gospoda, da ubogim "pritepencem", ki puste ves svoj zaslužek v Radovljici, ne privošči niti vode!

Gorenjec, 18. 02. 1905

**Korito pri studencu Kautar
Vir: Naše mesto in ljudje IV. (MRO)**

Zaprta vodnjaki. Vsakoletna borba za vodo se je tudi v tem mesecu zelo poostrila. Večina vodnjakov je zaprta, treba je hoditi po največjih lužah daleč naokoli, če se hoče dobiti škafo vode, večkrat pa mora priti dekla še s praznim škafo nazaj. Povsod suša v vodnjakih! Naj se izvrši kmalu še najvažnejše delo v Radovljici - vodovod.
Gorenjec, 04. 03. 1906

Sankanje pri koritu studenca Kautar, Podmesto
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Šterna pred cerkvijo, ok. 1910
Vir: arhiv družine Satori Čebulj

Šterna pred cerkvijo, ok. 1910
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Šterna pred Savnikom
Vir: Digitalni arhiv Radovljica

Viri:

Članke iz časopisov Gorenjec in Domoljub zbral Goran Lavrenčak - DAR

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1900-1916 in 1934-1941 / Gorenjec

Vir: www.dLib.si; digitalizirano: 1888-1944 / Domoljub